

กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี

The Learning Process to Promote Citizenship Consciousness under the Democratic Way of the People of Nonthaburi Province

ชวิศ แก้วเรียน¹ วิจิตรา ศรีสอน²

Chawit Kaewrian and Wijittra Srisorn

Received: February 1, 2022 Revised: February 4, 2022 Accepted: April 20, 2022

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษา จากหน่วยงานภาครัฐ จากผู้นำภาคประชาชน และจากตัวแทนนักการเมือง ใช้เทคนิคแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 17 คน ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความหรือการแปลความจากบทสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า

กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ประกอบด้วย การเคารพกติกา ทุกคนในสังคมต้องเคารพกติกาตามระบอบประชาธิปไตย เคารพกฎหมาย กติกา ข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม การเคารพสิทธิผู้อื่นต้องเป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสาธารณะต้องเป็นการปฏิบัติตน

¹ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Master of Political Science Program (Politics and Government), College of Politics and Governance, Suan Sunandha Rajabhat University. E-mail : s63463825022@ssru.ac.th

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Politics and Governance, Suan Sunandha Rajabhat University. E-mail : wijittra.sr@ssru.ac.th

เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ความรับผิดชอบ ต่อสังคม เรียนรู้ กฎกติกาในสังคม และการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปฏิบัติตนมีความ กระตือรือร้นแก้ปัญหาสังคม และการไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเสรีซึ่งเป็นกระบวนการมีส่วนร่วม ทางการเมืองเป็นหน้าที่ของพลเมือง

แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้พบว่า ต้องเคารพกฎหมาย กติกา ข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม หรือกฎหมายของประเทศชาติ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทุกคนเกิดมามีคุณค่า เท่ากัน มีโอกาสลงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค ยอมรับความแตกต่างของทุกคน การ ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมเครือข่ายในชุมชน การแบ่งปันความสุขส่วน ตนทำประโยชน์แก่ส่วนรวม และเป็นอาสาช่วยเหลือสังคม รวมไปถึงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเสรี วิถีวัฒนธรรมชุมชน มีอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมุ่งพัฒนาให้ชีวิต สาธารณะหรือชีวิตส่วนรวมดีขึ้น

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ ความเป็นพลเมือง ประชาชนในจังหวัดนนทบุรี

Abstract

A research study with the objectives 1) To study the learning process to promote citizenship in accordance with the democratic way of the people in Nonthaburi Province, and 2) To present guidelines for the development of learning processes to promote citizenship in accordance with the democratic way of people in Nonthaburi Province. It is a qualitative research. Data were collected from 4 groups of key informants including those with expertise from educational institutions, government agencies, people's sector leader, and from representatives of politicians by using specific techniques at a total of 17 people. Using the semi-structured interviews tool. Analyzing the data by using interpretations from the interviews. The results of the study found that :

Learning process to promote citizenship in a democratic way consists of respecting the rules, everyone in the society must respect the rules of democracy, respect the laws, rules and regulations of the society. Respect for the rights of others in a democratic way of respecting human dignity and social responsibility Public mind

must be a good example of society. have a public consciousness, cultivating morals and ethics Social Responsibility mean learning the rules of society, and political participation is the practice of actively solving social problems, and the exercise of free electoral rights which is a process of political participation and is the duty of citizens.

Guidelines for developing the learning process found that the law, rules, regulations of society or the law of the nation must be respected respect for human dignity that everyone is born of equal value and cannot be violated, freedom and equality by accepting everyone's differences. Cultivating morals and ethics social responsibility network in the that Community. Sharing personal happiness is beneficial to the public, and volunteer to help society including the exercise of voting rights in a free cultural way of the community, freedom to express political opinions and aiming to improve public life.

Keyword: Learning Process, citizenship, people in Nonthaburi province

บทนำ (Introduction)

การสร้างความเป็นพลเมือง เป็นการทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิ และหน้าที่ของตนเองมี นอกจากนี้จำเป็นต้องหันมาสนใจในการสร้างให้พลเมืองเกิดความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ สันติสุข มีอิสระที่กระทำใด ๆ ภายใต้อบเขตกฎหมายโดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องสร้าง “พลเมือง” ที่สามารถปกครองตนเองได้ ซึ่งทุกสังคมทุกประเทศต้องการเหมือนกัน และหากสังคมไทยมีประชาชนที่เป็นพลเมืองและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงก็จะทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้า และมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน ซึ่งในกระบวนการพัฒนานั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ซึ่งขาดการถ่ายทอดที่ดี และปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่เคารพกฎหมาย กติกา ข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม หรือกฎหมายของประเทศชาติ ที่ส่งผลกระทบต่อภาพรวม ซึ่งส่วนใหญ่ยังขาดวินัย ยังทำอะไรตามใจตนเอง โดยไม่เคารพสิทธิผู้อื่น ซึ่งรวมไปถึงปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่ให้เกิดประโยชน์ทั้งในครอบครัว สังคม (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555)

ทั้งนี้ในการปฏิบัตินั้นยังขาดแนวทางหรือจิตสำนึกที่เกี่ยวกับจิตสาธารณะ การปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะต่อส่วนรวม และที่สำคัญการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พลเมืองในปัจจุบันยังไม่มีมีการการปฏิบัติตน หรือมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาสังคม ในการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน หมู่บ้านของตนซึ่งควรเริ่มจากจุดเล็ก ๆ รอบตัวก่อน แล้วจึงขยายต่อไปยังบริบทใกล้เคียง กระบวนการที่ใช้ในการสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและมีความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยจนเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นกระบวนการ ที่ต้องอาศัยเวลาในการปลูกฝังและอบรมหล่อหลอมทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยเริ่มตั้งแต่ครอบครัว สถาบันการศึกษาและจากสังคมโดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย (วิภาดา พินลา, 2558) ซึ่งมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาการเมืองของไทยต่อไปในอนาคตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ประชาชนทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ และใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตความผูกพันกันในระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิด มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รักความสงบอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่ มีศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ตังงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ได้ลดน้อยลงไป คนไทยหันมาให้ความสำคัญกับวัตถุและความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมายและนับวันปัญหาดังกล่าวยังมีความรุนแรงมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยทำให้สังคมไทยมีความสงบสุขและมีสันติสุข คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยจะต้องยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนามีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม (วรการณ สามโกเศศ, 2554)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้เห็นความสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี โดยมีกระบวนการในการส่งเสริมในด้านของการเคารพกติกา การเคารพสิทธิผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสาธารณะและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษานำเสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชน จังหวัดนนทบุรี ให้ได้แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยและมีวิถีชีวิตความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

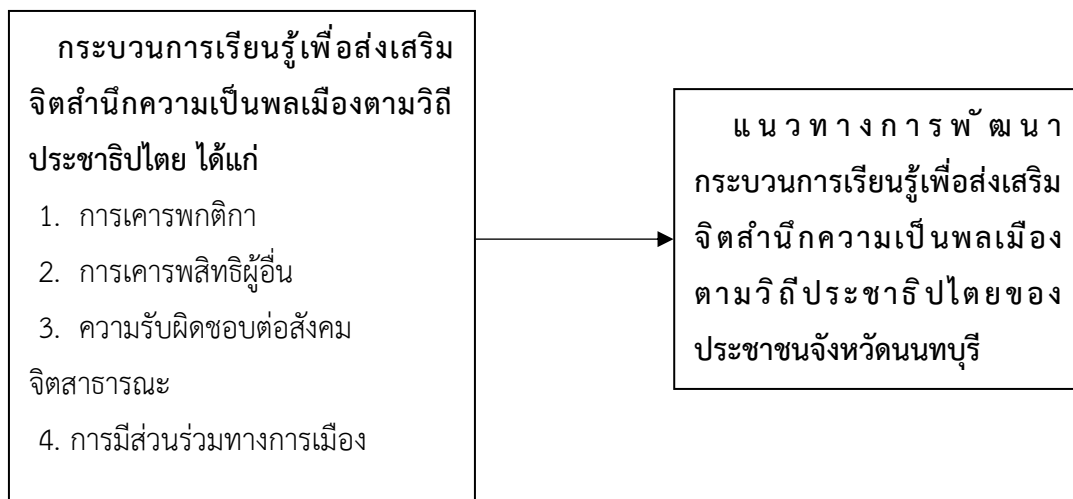
วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตการวิจัย (Research Extent)

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย การพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย และกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ในการสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 17 คน
3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรีได้แก่
 - 3.1 การเคารพกติกา
 - 3.2 การเคารพสิทธิผู้อื่น
 - 3.3 ความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสาธารณะ
 - 3.4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา: อยู่ระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคม – ธันวาคม 2564

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) รวมไปถึงข้อมูลภาครัฐ เอกชน งานวิจัย ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยแยกประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ศึกษาโดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี

2. การศึกษานำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ศึกษาโดยการวิเคราะห์เอกสารและใช้วิธีการสัมภาษณ์ในประเด็นปัญหาและอุปสรรค ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 17 คน ได้แก่ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำภาคประชาชน และตัวแทนนักการเมือง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การนำเสนอรูปแบบงานวิจัยได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และจดบันทึก ใช้การตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) จากเอกสาร คำสัมภาษณ์ โดยพยายามค้นหา วิเคราะห์ และตีความหมายที่แฝงอยู่ในข้อความเหล่านั้น แล้วนำมาสรุปเป็นข้อความบรรยาย

2. ใช้การเขียนบรรยายสิ่งที่ค้นพบอย่างละเอียดและชัดเจน พร้อมทั้งยกตัวอย่างคำพูดประกอบคำหลักสำคัญที่ได้ เพื่อแสดงความชัดเจน

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 17 คน เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี โดยมีประเด็นสำคัญในการศึกษาดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ด้านการเคารพกติกา พบว่า คนไทยทุกคนในสังคมต้องเคารพกติกาตามระบอบประชาธิปไตย ต้องใช้กติกา ต้องให้ทุกคนตระหนักถึงหน้าที่เป็นภารกิจที่บุคคลต้องกระทำเพื่อสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์ บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเสียหาย ต้องมีการเคารพกติกาซึ่งกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ด้วยกระบวนการที่เป็นการปฏิบัติตนที่เคารพกฎหมาย กติกา ข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม หรือกฎหมายของประเทศชาติ

2. กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่า ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่นต้องเป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาคการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละคน โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพ

ทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน ซึ่งเป็นการปฏิบัติตนที่ให้เกียรติผู้อื่น ทั้งในครอบครัว สังคม หรือประเทศ

3. กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสาธารณะ พบว่า กระบวนการเรียนรู้นั้นเป็นการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะการให้ความสำคัญของจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม มนุษย์ในการเรียนรู้และการฝึกอบรม เพื่อสะสมประสบการณ์ชีวิต เป็นการส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองด้วยการช่วยเหลือราชการที่จะต้องช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในฐานะพลเมืองที่ดี การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติ เรียนรู้ กฎ กติกาในสังคม ให้คนในชุมชนอยากเข้ามาร่วมกิจกรรมของชุมชน อยากเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในชุมชน มีความปรารถนาจะแก้ไขปัญหา ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน แบ่งปันความสุขส่วนตนทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน และเป็นอาสาช่วยเหลือสังคม

4. กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า เป็นการปฏิบัติตนมีความกระตือรือร้นแก้ปัญหาสังคม และมีความมุ่งมั่นในการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน หมู่บ้านของตน ประชาชนควรภาคภูมิใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเสรี กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของพลเมือง ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ด้านที่เน้นชุมชน และด้านการเน้นเรื่องอิสรภาพและมีความคิดที่ก้าวหน้ามุ่งให้ชีวิตสาธารณะหรือชีวิตส่วนรวมดีขึ้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1. กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพกติกา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสาธารณะ และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแต่ละด้านนำผลการศึกษามาอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการเคารพกติกา พบว่า การที่คนไทยทุกคนในสังคมต้องเคารพกติกา ตามระบอบประชาธิปไตย ต้องใช้กติกา ต้องให้ทุกคนตระหนักถึง หน้าที่เป็นภารกิจที่บุคคลต้องกระทำเพื่อสร้าง

คุณค่าของความเป็นมนุษย์ บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเสียหาย เคารพกติกาซึ่งกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ด้วยกระบวนการที่เป็นการปฏิบัติตนที่เคารพกฎหมาย กติกา ข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม หรือกฎหมายของประเทศชาติ อมร พิกุลงามโชติ และ ณฐมน หมวกฉิม (2564) ทำการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนใน กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาประชาชนในเขตบางกะปิ ผลการศึกษา พบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ที่มีเพศและอายุแตกต่างกันมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และทัศนคติทางการเมืองแตกต่างกันมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน ซึ่งความเป็นพลเมืองต้องมีสิทธิและเสรีภาพ สังคมที่มีความเป็นพลเมือง ความคิดของทุกคนจะได้รับการฟังอย่างเสมอภาค โดยให้ผู้พูดแสดงความคิดเห็นทั้งหมดก่อน ผู้ฟังอย่าเพิ่งโต้แย้งจนกว่าผู้พูดจะแสดงความคิดเห็นทั้งหมด ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่า ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่นต้องเป็นไปตามวิถีประชาธิปไตยการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากัน มีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละคน โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมยอมรับความแตกต่างของทุกคน ซึ่งเป็นการปฏิบัติตนที่ให้เกียรติผู้อื่นทั้งในครอบครัว สังคม หรือประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาวิเชียร, วชิรธมโม (2563) ได้ศึกษาการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยประสบความสำเร็จได้ ประชาชนต้องเป็นพลเมือง ซึ่งการเคารพสิทธิผู้อื่น ระบอบประชาธิปไตย ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใดจะทำให้เกิด การกระทบกระทั่งกันจนไม่อาจจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม จิตสาธารณะ พบว่า กระบวนการเรียนรู้นั้น เป็นการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม มีจิตสำนึกสาธารณะการให้ความสำคัญของจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม มนุษย์ในการเรียนรู้และการฝึกอบรมเพื่อสะสมประสบการณ์ชีวิตเป็นการส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองด้วยการช่วยเหลือราชการที่จะต้องช่วยเหลืออย่างเต็มที่ในฐานะพลเมืองที่ดี การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคมที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติ เรียนรู้ กฎกติกาในสังคม ให้คนในชุมชนอยากเข้ามาร่วม

กิจกรรมของชุมชน อยากรเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในชุมชน มีความปรารถนาจะแก้ไขปัญหาช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน แบ่งปันความสุขส่วนตนทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน และเป็นอาสาช่วยเหลือสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของเกศสุตา โภคานิตย์, กีฬา หนูยศ, วิทย์ญู ขำชัยภูมิ, ญัฐปราชย์ ชันสิน คุณานนต์ และเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2564) ทำการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยสัญญาประชาคม: ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณีแห่หน้าคโหดชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตูมอำเภอยุเขียว จังหวัดชัยภูมิ ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยประสบความสำเร็จได้ ประชาชนต้องเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ประชาธิปไตยมิใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจ หรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำ โดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นแก้ปัญหาสังคมและมีความมุ่งมั่น ในการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน หมู่บ้านของตน ประชาชนควรภาคภูมิใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเสรี กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของพลเมือง ให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรม ด้านที่เน้นชุมชน และด้านการเน้นเรื่องอิสรภาพและมีความคิดที่ก้าวหน้ามุ่งให้ชีวิตสาธารณะหรือชีวิตส่วนรวมดีขึ้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งโรจน์ หวังชม และประสงค์ สายหงษ์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้แบบบริการสังคม เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กล่าวถึงความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในฐานะของความเป็นพลเมือง (Citizen) ที่เป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมืองหรือรัฐ มีสิทธิและความรับผิดชอบที่ถูกกำหนดโดยกฎหมาย ในฐานะที่เป็นพลเมืองมีการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจสาธารณะภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคมและศีลธรรม ความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนทั่วไปธรรมดา ที่มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อรัฐตามที่กฎหมายกำหนดเหมือนคนทั่ว ๆ ไป เช่น การเสียภาษี การไปเลือกตั้ง การยอมรับปฏิบัติตามกฎหมายถึงแม้จะไม่ใช่เป็นธรรมก็ตาม

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยประเด็นสำคัญในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี

แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี อธิบายได้ดังนี้

1. ด้านการเคารพกติกา ได้แก่ เคารพกฎหมาย กติกา ข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม หรือ กฎหมายของประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอมร พิกุลงามโชติ และณฐมน หมวณิม (2564) ทำการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาประชาชนในเขตบางกะปิ กล่าวว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี มีดังนี้ 1) ความตระหนักต่อสภาพและการมีศักดิ์ศรี 2) สนใจปฏิบัติตามกฎหมายและรับรู้โดยชอบธรรมของผู้อื่น 3) มีความรู้ของหลักการทำงานและระบบโครงสร้างฝ่ายบริหารบ้านเมือง 4) มีส่วนร่วมส่งเสริมประชาธิปไตยของประชาชน 5) มีความเข้าใจปัญหาสำคัญของโลกที่เกี่ยวกับประชาชนทุกระดับนานาชาติและท้องถิ่น 6) มีการตัดสินใจในทิศทางที่มีเหตุผล

2. ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ได้แก่ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค ยอมรับความแตกต่างของทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งโรจน์ หวังชม และประสงค์ สายหงษ์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้แบบบริการสังคม เพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่

2 กล่าวว่ ความเป็นพลเมืองต้องมีสิทธิและเสรีภาพ สังคมที่มีความเป็นพลเมือง มีความเป็นอิสรภาพทางด้านการคิดของทุกคนจะได้รับการฟังอย่างเสมอภาค

3. ด้านความรับผิดชอบต่องสังคม จิตสาธารณะ ได้แก่ มีจิตสำนึกสาธารณะ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ความรับผิดชอบต่องสังคมเครือข่ายในชุมชน แบ่งปันความสุขส่วนตนทำประโยชน์แก่ส่วนรวม เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน และเป็นอาสาช่วยเหลือสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทศพล สมพงษ์ (2557) กล่าวว่า การเป็นพลเมืองที่ดีควรมีคุณสมบัติของทรัพยากรมนุษย์ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ดังต่อไปนี้ มีความรอบรู้ อาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตให้มีความสุขต่อไป นอกจากความรู้ทางวิชาชีพแล้ว เราควรต้องศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต และเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความเก่ง กล้าคือ กล้าคิด กล้าทำ เพื่อสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรมในสังคม มีทักษะหลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นแก้ปัญหาเป็น และเป็นความรู้ที่สามารถปฏิบัติจริงได้

4. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเสรี มีอิสรภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมุ่งพัฒนาให้ชีวิตสาธารณะหรือชีวิตส่วนรวมดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเชียร, วชิรธมโม (2563) ได้ศึกษาการเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย ได้กล่าวว่า ประชาธิปไตยประสบความสำเร็จได้ ประชาชนต้องเป็นพลเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่เพียงแต่มีกติกาหรือรัฐธรรมนูญที่กำหนดการปกครองประเทศเท่านั้น สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือคนหรือประชาชน ที่มีความหลากหลายในการปกครองเดียวกัน จึงจำเป็นต้องมี “ความเป็นพลเมือง” ภายใต้อห้หลักเสรีภาพ และหลักเสมอภาค การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชน หรือประชาชนปกครองตนเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ควรกำหนดบริบทของการส่งเสริมในแต่ละด้านให้ชัดเจน เช่น แนวปฏิบัติที่ดีในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง เป็นต้น

2. การศึกษากระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชน โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม

จิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชน และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ในสถานการณ์ปัจจุบันการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนเข้าร่วมนั้น เป็นไปได้ยาก แต่ยังคงต้องทำการส่งเสริมประชาธิปไตย หรือการส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งอาจจะเป็นการส่งเสริมกิจกรรมหรือจัดในกลุ่มขนาดเล็ก เช่น เผยแพร่อบรม หรือส่งสอนบุคคลในครอบครัว เพื่อนบ้าน คนในสังคม ให้ใช้หลักการทางประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี มีการสนับสนุนชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยการบอกเล่า การเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน

3. การชักชวน หรือสนับสนุนคนดีมีความสามารถในการมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมทางการเมืองหรือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน ในรูปแบบที่ทุกคนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้

4. การเป็นหูเป็นตาให้กับรัฐหรือหน่วยงานของรัฐในการสนับสนุนคนดี และกำจัดคนที่เป็นภัยกับสังคม การสนับสนุนให้ผู้อื่นปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย ควรเป็นจิตสำนึกที่บุคคลพึงปฏิบัติเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี นั้นควรให้ทุกคนตระหนักในหน้าที่ของตนเอง เช่น หน้าที่พ่อแม่ ควรรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัว หน้าที่ของครู อาจารย์ ควรครองตนให้เหมาะสมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ หน้าที่ของนักเรียน ควรรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการศึกษาหาความรู้และเสริมสร้างความสามัคคีในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เป็นต้น

2. นำผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี ไปใช้ศึกษาในพื้นที่อื่น และนำไปสู่การสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกศสุตา โภคานิตย์, กีฬา หนูยศ, วิทย์ญู ขำชัยภูมิ, ณัฐปราย์ ชันสินคุณานนต์ และเดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2564). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยสัญญาประชาคม: ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมประเพณีแห่หน้าคโหดชุมชนโนนเสลา ตำบลหนองตูม อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ. *Journal of Modern Learning Development*, 6(2), 278-287.
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2556). การใช้สื่อบูรณาการเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. *Veridian E-Journal*, 5(1).
- ดุจเดือน พันธุนาวิน. (2554). **หนังสือรวมบทคัดย่อ ประเด็นคุณธรรม 3 ประการ: ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และพอเพียง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. เอกสารเพื่อเผยแพร่ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ณ ศูนย์ประชุม สหประชาชาติ วันที่ 22 – 24 มีนาคม 2555. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า,
- ทศพล สมพงษ์. (2557). **การพัฒนาโครงการเชิงรุกเพื่อพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์ แก่นจันทร์ จำกัด.
- ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. (2555). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**. กรุงเทพฯ: มีบุ๊คส์พลับพลึงเคชั่นส์ จำกัด.
- พระมหาวิเชียร, วชิรธมโม. (2563). **การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย**. งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2563
- ฤชดา เทพยากุล. (2554). การศึกษาวิชาความเป็นพลเมือง. *วารสารเรียนรู้ประชาธิปไตย*, 3(9).
- รุ่งโรจน์ หวังชม และประสงค์ สายหงส์. (2564). การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้แบบบริการสังคมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(1), 95-107.

- วรากรณ์ สามโกเศศ. (2554). **การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง**. สืบค้นเมื่อ มีนาคม 3, 2564
จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=22721&key=newsresearch>.
- วิภาดา พินลา. (2558). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 15(2), 7-16.
- อมร พิกุลงามโชติ และณฐมน หมวณิม. (2564). การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาประชาชนในเขตบางกะปิ. **วารสารรัชต์ภาคย์**, 15(39), 124-136.

